

10. Белов Д.М., Лазорик Є. Інститут біпатризму: досвід зарубіжних країн. *Порівняльно-аналітичне право*. Ужгород. 2014. № 7. С. 47–51.
11. Крисаченко В.С. Етнополітична стабільність України в міжнародному контексті. *Стратегічна панорама*. 2009. № 4. С. 79–87.
12. Луцишин Г.І., Матковський І.Й. Виклики та загрози прихованого подвійного громадянства в сучасній Україні. *Науковий журнал «Політикус»*. 2018. Вип. 2. С. 44–49.
13. PolicyPlan on Legal Migration (COM (2005) 669 fi nal). URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52005DC0669>
14. A Common Immigration Policy for Europe: Principles, actions and tools (COM(2008) 359 fi nal). URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0359:FIN:EN:PDF>
15. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року» від 12 липня 2017 р. № 482-р. URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/482-2017-%D1%80>

Стаття надійшла до редакції 20 червня 2019 р.

УДК 342.1

DOI 10.33111/lre.2019.18.064

А. М. Цятковська*,
аспірантка кафедри конституційного
та муніципального права
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана**

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ: ПОНЯТТЯ ТА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ

У статті аналізуються конституційно-правові основи європейської інтеграції України, розкрито зміст євроінтеграційної стратегії України та її правової (конституційної) регламентації.

Ключові слова: конституційно-правові основи, європейська інтеграція України, Європейський Союз, стратегія, правова регламентація.

---

*Tsiatkovska A. M., PhD student of the Constitutional and Municipal Law Department at Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman.

CONSTITUTIONAL ASPECTS OF UKRAINE'S EU INTEGRATION STRATEGY: CONCEPT AND REGULATION

** Науковий керівник: директор Юридичного інституту ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», д.ю.н., професор Колодій А.М.

В статье анализируются конституционно-правовые основы европейской интеграции Украины, раскрывается содержание евроинтеграционной стратегии Украины и ее правовой (конституционной) регламентации.

Ключевые слова: конституционно-правовые основы, европейская интеграция Украины, Европейский Союз, стратегия, правовая регламентация.

The article analyzes the constitutional and legal foundations of European integration of Ukraine, reveals the content of the European integration strategy of Ukraine and its legal (constitutional) regulation.

Key words: constitutional and legal foundations, European integration of Ukraine, European Union, strategy, legal regulation.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку української державності відбувається низка реформ, які змінюють установлені і водночас застарілі норми. Левова частка цих трансформацій відбувається в дусі європеїзації. На теперішній час курс на євроінтеграцію став невід’ємною частиною суспільно-політичного та економічного життя України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукове дослідження різних аспектів євроінтеграції України перебуває в активному стані. Особливостями таких досліджень є їх предмет і, що є вкрай важливо, часовий проміжок вивчення, оскільки правова основа євроінтеграційних процесів як і основа емпіричного дослідження зазнають змін. До наукових розвідок, присвячених євроінтеграції України, загалом можна віднести роботи В. І. Сала, М. О. Саракуци, І. В. Яковюка. Євроінтеграція права України висвітлюється в працях Ю. О. Волошина, О. В. Стрельцова, Н. В. Сюр, Л. Г. Удовики. Дослідженню євроінтеграції законодавства України присвятили свої роботи С. К. Дудар, І. О. Гоша, К. О. Трихліб. Разом з тим євроінтеграційна стратегія України досі не була предметом комплексного вивчення, відтак необхідне подальше дослідження даної теми.

Постановка завдання. Метою цієї статті є з’ясування конституційно-правових основ європейської інтеграції України, формування визначення та ключових ознак терміну «євроінтеграційна стратегія України» та її правової (конституційної) регламентації.

Основні результати дослідження. Для того щоб повною мірою дослідити та розкрити сутність євроінтеграційної стратегії України слід почати з етимологічного розуміння категорії «стратегія».

Так, термін «стратегія» (дав.-гр. *στρατηγία*, мистецтво полководця) буквально «мистецтво підготовки і ведення війни та великих воєнних операцій / наука про ведення війни — вища воєнна наука». Непряме ж значення терміну стратегія — це «мистецтво суспільного і політичного керівництва масами, яке має визначити головний напрям їх дій, вчинків», а також «спосіб дій, лінія поведінки кого-небудь» [1, с. 751].

Схоже значення міститься у словнику Ожегова, де стратегія означає «мистецтво керівництва громадською, політичної боротьбою, а також взагалі мистецтво планування керівництва, заснованого на правильних і далекосяжних прогнозах» [2, с. 770].

Інші автори розкривають термін стратегія як загальний, недеталізований план певної діяльності, який охоплює тривалий період, спосіб досягнення складної цілі. Стратегію можна розглядати як довгостроковий, послідовний, конструктивний, раціональний, підкріплений ідеологією, стійкий до невизначеності умов середовища план, який супроводжується постійним аналізом та моніторингом у процесі його реалізації та спрямований з певною метою на досягнення успіху в кінцевому результаті [3, с. 253].

Отже, євроінтеграційна стратегія України — це загальний, довгостроковий, послідовний план, який не має єдиного матеріального вираження, визначає вектори руху, першочергові пріоритети та індикатори належних умов становлення та розвитку України, супроводжується постійним аналізом та моніторингом, у ході яких може зазнавати адекватних коригувань, з метою набуття Україною членства в Європейському Союзі.

Ознаками євроінтеграційної стратегії України є:

— це загальний план, тобто не містить чіткого та деталізованого порядку дій, а являє собою поетапний перелік засобів і способів досягнення кінцевої мети;

— це довгостроковий план, тобто не визначений конкретно у часі, орієнтований на майбутнє;

— це послідовний план, тобто здійснюється кількома етапами, поступово, при чому кожен наступний етап закономірно впливає з попереднього, є його логічним продовженням;

— не має єдиного матеріального вираження, тобто виступає абстрактною сукупністю правових актів різних за змістом і часом створення, які безпосередньо або опосередковано пов'язані із набуттям Україною членства в Європейському Союзі;

— визначає вектори руху, першочергові пріоритети та індикатори належних умов становлення та розвитку України, тобто стратегія окреслює головний напрям дій, містить перелік необхідних дій, серед котрих є головні та другорядні;

— супроводжується постійним аналізом і моніторингом. Контроль над втіленням у життя стратегії є запорукою її успіху, саме тому стратегія має перебувати у центрі уваги правників, науковців та громадськості. «Контроль — це перевірка, облік діяльності кого-, чого-небудь, нагляд за кимось, чимось» [4, с. 271]. «Моніторинг — це безперервне стеження за яким-небудь процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату, а також прогнозування та запобігання критичним ситуаціям» [5]. Особливе значення має можливість «прогнозування та запобігання критичним ситуаціям», оскільки вони є неминучими і можуть поставити під загрозу досягнення кінцевої мети;

— може зазнавати адекватних коригувань, тобто у процесі реалізації може змінюватись, відповідно до викликів сучасності. Гнучкість стратегії та її адаптація до сьогодення повинні базуватись на первинних цілях та принципах стратегії;

— метою є набуття Україною членства в Європейському Союзі.

Процес вступу України до Європейського Союзу — складний і довготривалий. Глобальні процеси такого типу неможливі без їх регламентації. План дій повинен бути закріплений нормативно, упорядкований та містити важелі контролю за ходом його виконання.

Термін «регламентація» походить від фр. *reglement* — «упорядкування; статут; правила внутрішнього розпорядку, регламент», пов'язане з *regle* «встановлений порядок, правило», що походить від лат. *regula* — «норма, правило», пов'язаного з *rego* — «керую, направляю; даю настанови» [6, с. 44] і означає дію за значенням регламентувати; сукупність правил, що регламентують, регулюють, обмежують чию-небудь діяльність [7, с. 478]. «Регламентувати — примушувати кого-небудь дотримуватися певних правил, обмежень; точно визначати, суворо встановлювати що-небудь» [7, с. 479].

Правова регламентація, в свою чергу, — це спосіб організації правового регулювання суспільних процесів шляхом наділення їх учасників суб'єктивними юридичними правами та обов'язками. Ґрунтується на об'єктивних, законах суспільного розвитку і принципах верховенства права та закону.

У правотворчій і правозастосовчій практиці, в юридичній науці поняття «правова регламентація» часто вживається як синонім терміна «регулювання», хоча, на відміну від нього, правова регламентація характеризується вищим ступенем деталізації упорядкування відповідних суспільних відносин. Особливість правової регламентації полягає у тому, що вона запроваджується державою, охороняється нею і охоплює певну сферу або коло суспільних відносин [8].

На етапі правової регламентації суспільних відносин різні суб'єкти правоутворення формулюють, санкціонують і закріплюють у притаманних правовій системі даної країни юридичних джерелах (нормативно-правових актах, нормативно-правових договорах, адміністративних та судових рішеннях прецедентного характеру, правових звичаях) норми права — юридичні правила поведінки людей загального характеру, які передбачають дозволені та обов'язкові форми їх стосунків у правовій сфері [9, с. 220–221]. Тобто якщо коротко, то правова регламентація — це так зване закріплення об'єктивного права [10, с. 11].

На нашу думку, оскільки євроінтеграційна стратегія України це загальний і довгостроковий план, він не може бути детально регламентованим. Він характеризується існуванням вектору руху, наявністю кінцевої мети та обраними методами і засобами досягнення кінцевої мети. Задля досягнення кінцевого результату у довгостроковій перспективі необхідним є середньо- та короткострокове планування. Такі плани є частинами загального плану — євроінтеграційної стратегії України, і саме в цьому контексті регламентація набуває свого значення. За даним підходом регламентація визначається не як окреме явище, а як сукупність дій — процес створення правил, які необхідні для поступового досягнення кінцевої мети.

Таким чином під регламентацією євроінтеграційної стратегії України слід розуміти процес створення необхідної правової (законодавчої) бази для організації процесу інтеграції України до європейського простору, з метою набуття Україною повноправного членства в Європейському Союзі.

Ознаками регламентації євроінтеграційної стратегії України є:

— являє собою сукупність дій — процес створення законодавчої бази упродовж тривалого часового періоду;

— в ході цього процесу створюються норми права — загальнообов'язкові правила поведінки, прийняті уповноваженими на

те державними органами або їх посадовими особами (зовнішній вираз способу досягнення мети), які об'єднані загальною ідеєю;

— норми права безпосередньо або опосередковано пов'язані із планом набуття Україною членства в Європейському Союзі. Створені правові норми можуть бути об'єднані в один офіційний документ, безпосередньо спрямований на регламентацію євроінтеграційної стратегії, або ж бути поодинокими і міститись у правових актах іншої спрямованості, проте бути пов'язаними із шляхом України до Європи;

— створює правову основу для моніторингу. З метою ефективної реалізації євроінтеграційної стратегії України необхідно мати важелі контролю, які саме і спираються на офіційне вираження Стратегії через правові норми;

— результатом є сукупність нормативних актів, різних за змістом і часом створення. Упродовж реалізації Стратегії створюються нові та втрачають чинність попередні правові акти, тож загалом всі вони складають регламентацію Стратегії.

Регламентація євроінтеграційної стратегії України у вузькому розумінні знаходить свій прояв у низці офіційних документів, прийнятих органами державної влади України, а також міжнародних угод України. У широкому ж розумінні до результатів регламентації євроінтеграційної стратегії можна віднести і міжнародні договори (конвенції, договори про вступ до Європейського Союзу інших держав, «дорожні карти» тощо).

Конституція України містить загальні основоположні норми щодо співпраці України з іноземними державами та їх об'єднаннями. Так, стаття 18 Конституції України встановлює, що зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загальновизнаними принципами і нормами міжнародного права [11].

Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)» від 07 лютого 2019 року № 2680-VIII було внесено зміни до Конституції України. Так, п'ятий абзац преамбули доповнено словами «... та підтверджуючи європейську ідентичність Українського народу і незворотність європейського та євроатлантичного курсу України». До повноважень

Верховної Ради України відтепер додані повноваження із визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики, реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору. Кабінет Міністрів України забезпечує реалізацію стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору. А Президент України є гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору і забезпечує реалізацію стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору. Крім того з тексту Конституції виключили перехідне положення про можливість використання існуючих військових баз на території України для тимчасового перебування іноземних військових формувань [12].

Проте ми погоджуємось з думкою депутата Європейського парламенту Ребекки Хармс [13], яка як і багато інших представників Європейського Союзу вітала Україну із конституційним закріпленням курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, проте наголосила, що реалізація вказаного курсу відбудеться виключно за умови впровадження необхідних реформ.

Схожа думка є поширеною і у вітчизняних дискусіях стосовно цього питання. Президент України як автор законопроекту щодо внесення до Конституції України щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору наголошував на незворотності цивілізаційного вибору України, уособленням якого є європейська та євроатлантична інтеграція України у разі його закріплення в Основному законі [14].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, євроінтеграційна стратегія України — це загальний, довгостроковий, послідовний план, який не має єдиного матеріального вираження, визначає вектори руху, першочергові пріоритети та індикатори належних умов становлення та розвитку України, супроводжується постійним аналізом та моніторингом, у ході яких може зазнавати адекватних коригувань, з метою набуття Україною членства в Європейському Союзі.

В процесі створення і реалізації євроінтеграційної стратегії України формується правова (законодавча) база для організації процесу інтеграції України, тобто відбувається процес правової регламентації — початкова стадія механізму правового регулювання. Конституція України виступає нормативним базисом євроінтеграційної стратегії України та закладає фундамент її подальшої регламентації. Останні зміни до Конституції України щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору викликали багато позитивних відгуків, утім низка науковців і політичних діячів критично відносяться до таких змін.

В умовах сьогодення необхідно демонструвати реальні зміни та концентруватися на впровадженні Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Високий результат реформ, економічне зростання та процвітання України безумовно зроблять такий курс незворотним. Дослідження інтеграції України до Європейського Союзу як цілісної політичної стратегії є цікавим і необхідним у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Словник української мови : [в 11 т.]. АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні ; редкол.: І. К. Білодід (голова) [та ін.]. Київ: Наук. думка, 1970. 1980. Т. 9 : С/ред. тому: І. С. Назарова [та ін.]. 1978. 916 с.
2. Ожегов С. И. Словарь русского языка: 70000 слов / Под. ред. Н. Ю. Шведовой. — 22-е изд., стер. М.: Рус. яз., 1990. 921 с.
3. Стратегічний менеджмент. Навч. посіб. / За заг. ред. Бутка М. П. [М. П. Бутко, М. Ю. Дітковська, С. М. Задорожна та ін.]. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 376 с.
4. Словник української мови : [в 11 т.] / АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні ; редкол.: І. К. Білодід (голова) [та ін.]. Київ: Наук. думка, 1970-1980. Т.4 :І-М/ред. тому: А. А. Бурячок, П. П. Доценко. 1973. 840 с.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови. «Перун». 2005.URL:https://ukrainian_explanatory.academic.ru/87399/%D0%BC%

D0 %BE %D0 %BD %D1 %96 %D1 %82 %D0 %BE %D1 %80 %D0 %B8 %D0 %BD %D0 %B3 (Дата звернення 28.03.2019).

6. Етимологічний словник української мови: У 7 т. / Редкол. О. С. Мельничук (голов. ред.) та ін. К.: Наук. думка, 1983. Т. 5: Р — Т / Уклад.: Р. В. Болдирев та ін. 2006. 704 с.

7. Словник української мови : [в 11 т.] / АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні ; редкол.: І. К. Білодід (голова) [та ін.]. Київ : Наук. думка, 197–1980. Т. 8: Природа-Ряхтливий / ред. тому: В. О. Винник [та ін.]. 1977. 927 с.

8. Юридична енциклопедія: В 6 т. /Редкол.: Ю70 Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К.: «Укр. енцикл.», 1998. URL: http://leksika.com.ua/13150910/legal/reglamentatsiya_pravova (Дата звернення 28.03.2019).

9. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. Харків: Право, 2009. 584с.

10. Стрельцов Є.Л. Основне завдання законодавства — регулювання чи регламентування регулювання суспільних відносин: деякі міркування. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2016, № 9. С. 8–15.

11. Конституція України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. ст.141.

12. Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)» від 07.02.2019 № 2680-VIII. Офіційний вісник України від 05.03.2019. 2019, № 18.

13. У ЄП вітають ухвалення Радою євроінтеграційних змін до Конституції. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/ep-privetstvuyut-prinyatiegradou-evrointegratsionnyh-1550223269.html> (Дата звернення 01.04.2019).

14. Пояснювальна записка від 03.09.2018 до Проекту Закону про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору) № 9037 від 03.09.2018. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64531 (Дата звернення 01.04.2019).

Стаття надійшла до редакції 30 травня 2019 р.